

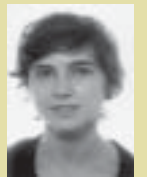

Titelpagina van *De Feesten van Angst en Pijn*.
Handschrift van Paul van Ostaïjen.
Verz. AMVC-Letterenhuis.

Agrippa, van literaire databank tot gestructureerde archievenbank

In 1996 ging Agrippa, de databank van het AMVC-Letterenhuis, online. Deze databank was de gedigitaliseerde versie van het bestaande AMVC-ontsluitingssysteem, de Klapper, en bood een directe oplossing om het literaire erfgoed te ontsluiten. Anno 2005 is deze databank aan een opfrissing toe. In het rapport 'Agrippa verbouwt'¹ werd nagegaan hoe Agrippa omgebouwd kan worden tot een volwaardige archievenbank. De onderzoeksresultaten worden hier voorgesteld. Het is een weergave van wat Agrippa is en wat Agrippa II zal worden.

Isabel Rotthier is wetenschappelijk medewerker aan de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde
isabel.rotthier@kantl.be

Het AMVC-Letterenhuis... de thuishaven van Agrippa

In het kader van het archiefdecreet van 19 juli 2002 werd het AMVC-Letterenhuis begin 2004 erkend als cultureel thema-archief met betrekking tot het literaire erfgoed in Vlaanderen. Dit impliceert dat het voor het eerst in zijn bestaansgeschiedenis een 'archief'-koers kan varen. Het AMVC-Letterenhuis wortelt immers in een andere institutionele traditie.

In 1933 werd de instelling als het Museum van de Vlaamse Letterkunde opgericht, onder de koepel van de Antwerpse Stedelijke Bibliotheken. Al van in de beginjaren werd 'dit museum' ruimer ingevuld dan de naam aangaf. Er werden niet enkel stukken verworven over de Vlaamse letterkunde, maar ook stukken aangaande de podiumkunsten, de muziek en de Vlaamse Beweging in het algemeen. Naast de museale opdracht werd een bewaar- en documentatiefunctie uitgewerkt. Dat leidde in 1945, onder Ger Schmook, tot de naamsverandering Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven (AMVC). Eind 1979 kwam, tengevolge van het decreet op de Openbare Bibliotheken, de splitsing van de stedelijke bibliotheken tot stand in de Openbare Bibliotheek enerzijds en de Stadsbibliotheek en het AMVC anderzijds. Door de reorganisatie van alle stedelijke diensten kwam het

AMVC in 1997 als zelfstandige instelling naast de stadsbibliotheek te staan. Beide instellingen ressorteren nu onder de koepel Musea, Bewaarbibliotheken en Erfgoed. Intussen heeft het AMVC zijn identiteit en zijn profiel geherdefinieerd: als Letterenhuis heeft het zijn werkerrein toegespitst op de literaire archivalia in Vlaanderen. Via de koepel van de stedelijke musea kon het Letterenhuis een nieuwe vaste museumopstelling realiseren over de geschiedenis van de Vlaamse Letteren. Nu het Letterenhuis erkend is als literair archief voor Vlaanderen kan het zijn archieffunctie effectief uitbouwen.

De collectie van het AMVC-Letterenhuis²

De basis van de Letterenhuis-collectie is de nalatenschap van Hendrik Conscience die door de stad Antwerpen was aangekocht en het legaat Verriest. Daarna groeide de collectie gestaag: "Het is een pakje met brieven, een pakje met handschriften, een aantal foto's, het zijn brieven met handschriften en foto's, het is nu een druppel en dan weer een druppel, en zo gaat dat in de lengte van jaren door..."³.

In tegenstelling tot overheidsadministraties⁴ heeft geen enkele schrijver, vereniging, tijdschriftredactie... depone-

ringsplicht. Dit betekent concreet dat de verworven stukken op vrijwillige basis worden overgemaakt, dat de schenker de stukken selecteert én dat op deze stukken meestal de 'Ordnung in der Bananenschachtel' van toepassing is⁵.

Bovendien speelt de 'marktwaarde' van autografen en manuscripten een rol in de versnippering van literaire archieven. Daarom moet het Letterenhuis hoe langer hoe meer archiefstukken aankopen.

Een logisch gevolg van deze vorm van verwerving is dat literaire archieven nooit volledig zijn en doorgaans over meerdere bewaarplaatsen – archieven, bibliotheken, musea en onderzoekscentra – verspreid zijn. In het beste geval is geweten waar de verschillende archieffragmenten zich bevinden. In het slechtste scenario is het archief in die mate verspreid dat niemand weet wat er bewaard is en waar het te vinden is. Deze totale archiefverspreiding leidde al tot grote archiefzoektochten. Een sprekend voorbeeld is de zoektocht naar het persoons- en bedrijfsarchief van de familie Nichols⁶. Uit onderzoek bleek dat dit archief in minstens zestig instellingen wordt bewaard en de zoektocht is nog lopende. MC Kitterick stelt zich terecht de vraag of bij een complete archiefverspreiding het theoretische concept 'archief' nog gehanteerd kan worden⁷. Stricto sensu zijn de eigenlijke omvang en de inhoud van heel wat literaire archieven niet gekend. Daarnaast kunnen archiefstukken op elk moment van hun bestaan willekeurig aan het archief worden toegevoegd of verwijderd⁸. Niemand kan een schrijver verhinderen dat hij bijvoorbeeld manuscripten en voorbereidende stukken ter beoordeling aan een bevriende schrijver schenkt.

Het AMVC-Letterenhuis bewaart archiefstukken die verworven zijn door ruil of uitwisseling met andere Antwerpse culturele instellingen en legde ook documentatiemappen aan met krantenknipsels, boekbesprekingen, recensies... Deze mappen dienen ter ondersteuning van de eigen werking en worden ook aan het publiek ter inzage aangeboden. Daarnaast werd een affiche-, foto-, objectencollectie uitgebouwd.

Ontsluiting van de collectie

Het ontwerpen van een performant registratie- en ontsluitingsstelsel drong zich op. Om de onvolledigheid van literaire archieven gedeeltelijk op te vangen, werd een uiterst verfijnd en secuur registratiesysteem uitgewerkt. Alle verworven eenheden worden systematisch ingeschreven in het stamboek, waarin gegevens als typologie, omvang, datum en herkomst worden opgenomen. Bovendien wordt aan elke verworven eenheid een identificatienummer toegekend. Dit betekent dat – volledig in de filosofie van objectregistratie – elk individueel en uniek stuk/object geregistreerd wordt en er een ondubbelzinnig identificatienummer wordt toegekend. Alle verworven stukken zijn bijgevolg voorzien van een eigendomsstempel. Dit impliceert eveneens dat de herkomst van alle stukken vastgelegd en traceerbaar is.

Deze heterogene collectie werd aanvankelijk ontsloten door de 'Klapper op het bezit'⁹. Dit *"is een soort van lexicon, repertorium of index waarin vele namen in allerlei contexten en verbanden te voorschijn zijn gekomen die er anders wellicht nooit zouden zijn geweest"*¹⁰. In de klapper worden trefwoorden – dat zijn zowel archiefvormers als documentatiemata – alfabetisch geordend. Naast elk trefwoord wordt het bezit (zoals brieven, foto's, manuscripten, kunstobjecten, knipsels...) opgesomd.

Agrippa, de opzet

Als één van de eerste culturele instellingen bracht het AMVC-Letterenhuis de collectie tot in de huiskamer met de databank Agrippa, ontworpen door Anet. Het aanbieden van informatie on line is een flinke stap richting publiek en biedt essentiële troeven zoals een doorgedreven dienstverlening en een transparante informatie-uitwisseling. Bovendien mag de katalyserende en sensibiliserende functie van een databank voor het literaire veld niet onderschat worden¹¹.

De schilderijencompactus van het AMVC-Letterenhuis.
Foto: AMVC-Letterenhuis.

De beeldenkelder van het AMVC-Letterenhuis. Foto: AMVC-Letterenhuis.

Agrippa heeft immers een wervende kracht die schrijvers aanzet om na te denken over hun archieven. Bovendien worden ze aangespoord om hun archieven over te dragen aan het AMVC-Letterenhuis, waardoor de versnippering van literaire archieven kan worden tegengegaan. Ivo Michiels bekende alleszins vrijmoedig: *“Wat goed dat ik, jaren geleden, het Vlaams redactiearchief van het openbare tijdschrift dat Randstad in de jaren zestig is geweest, aan het AMVC-Letterenhuis heb overgemaakt! Wat al schaamte zou intussen mijn deel zijn geworden!”*¹².

Agrippa is eigenlijk de tweede stap in het automatiseringsproces van het AMVC-Letterenhuis. In 1985 werd een eerste digitale versie ontwikkeld van de klapper. In deze databank stonden geen archieven maar trefwoorden centraal. Van elk klapper-trefwoord werd een ‘authority record’¹³ aangemaakt waaraan een globaal overzicht van het ‘AMVC-bezit’ gekoppeld wordt. Tegelijkertijd werd gewerkt aan een digitale ‘brievencatalogus’ naar het model van de Catalogus Epistolarum Neerlandicarum (CEN) bij de Noorderburen. In deze catalogus werden per brief gegevens als briefschrijver, geadresseerde, datum, inschrijvingsnummer en magazijnplaats opgenomen. De brieven werden vervolgens gekoppeld met de ‘authority records’ uit de klapper. Vanaf 1986 werd dit systeem aangeboden aan de leeszaalgebruikers en de AMVC-medewerkers via een intern netwerk. De databank werd aangevuld met catalogi van manuscripten, foto’s, objecten... Het werd al vlug duidelijk dat de gebruikte hardware ontoereikend was (BBC-computers, 32k geheugen). In 1993 werd beslist een nieuw systeem op te bouwen binnen het netwerk van Vubis-Antwerpen. De bestaande databank werd volledig geconverteerd en zou niet enkel in de leeszaal maar ook op het world wide web aangeboden worden. Agrippa ging in 1996 on line.

Agrippa verbouwt...

De huidige opzet van Agrippa is vandaag niet langer houdbaar. Het laatste decennium ging gepaard met verschuivingen in het wetenschappelijke en het maatschappelijke veld. De erfgoedsector barstte in Vlaanderen uit zijn voegen. Vanuit het perspectief van een actief erfgoedbeleid werd het institutioneel denken definitief verworpen en moesten de collectie, het publiek en het vergroten van het maatschappelijke draagvlak vooropgesteld worden¹⁶. De globalisering van de archiefsector en de komst van internationale archiefrichtlijnen zoals ISAD¹⁷ en ISAAR¹⁸ zorgden bovendien voor verschuivingen in het Vlaamse archiefveld. Daarbovenop pleitte de internationale literaire erfgoedwereld hoe langer hoe meer voor het integreren van de archiefcontext en het implementeren van internationale archiefrichtlijnen in literaire databanken¹⁹. Uit de praktijk blijkt immers dat documenten die niet in een databank terug te vinden zijn, voor de buitenwereld niet bestaan én bijgevolg niet bestudeerd worden. Dat is één

van de redenen waarom bijvoorbeeld de geschiedenis van het ‘boek’ en het commerciële luik en tendensen binnen de internationale boekenmarkt, jarenlang geen onderzoeks-onderwerp was²⁰.

De AMVC-ploeg worstelde de laatste jaren eveneens met Agrippa, die technisch geen primaire ontsluiting toeliet. Aan dit probleem werd gedeeltelijk tegemoetgekomen door de mogelijkheid te voorzien om brieven globaal te beschrijven en archiefinventarissen aan de ‘authority records’ te koppelen. Ondanks deze aanpassingen kwamen heel wat archieven niet in Agrippa terecht. Tot slot mag de dynamiek die het archiefdecreet van 19 juli 2002 losmaakte niet onderschat worden. Het onderzoeksrapport ‘Agrippa verbouwt’ is hiervan een directe afgeleide. Redenen genoeg om Agrippa grondig te verbouwen.

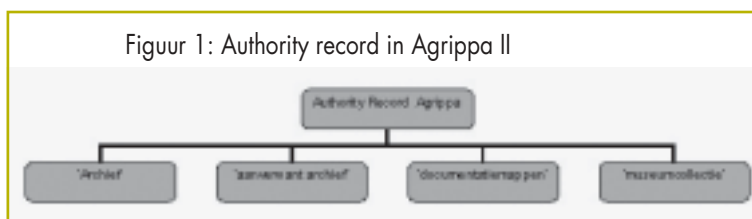
Dat de ombouw van Agrippa naar Agrippa II niet over één nacht ijs zou gaan, is evident. Agrippa bevat immers al een massa informatie die niet verloren mag gaan. Het AMVC-Letterenhuis is gewonnen voor de idee om internationale richtlijnen in Agrippa in te voeren. Dat biedt immers zowel voor de archivaris als voor de onderzoeker praktische voordelen. Het invoerwerk en het zoekwerk worden door standaardisering een pak vereenvoudigd, waardoor het globale kostenplaatje op termijn zal verminderen. Bovendien kunnen door uniformisering vlotter links gelegd worden naar andere informatiebronnen.

Authority records: ISAAR

Rekening houdend met het gegeven dat literaire archieven verspreid zijn over verschillende bewaarplaatsen wordt een vlotte gegevensuitwisseling prioritair geacht²¹. De standaardisering van de Agrippa-‘authority records’ wordt vooropgesteld. De bestaande ‘authority records’, die in een eerdere fase al een grondige aanpassing/contextualisering ondergingen, zullen voortaan ISAAR-conform zijn. Dit betekent dat de vier ISAAR-velden – identificatie, informatie, relatie en controle – geïmplementeerd worden.

In Agrippa II wordt voor elke archiefvormer een ‘authority record’ aangemaakt. Daarnaast bestaan in de huidige Agrippa ‘authority records’ van enerzijds figuren/onderwerpen waarrond documentatiemappen of een objectenverzameling zijn aangelegd, en anderzijds figuren die een belangrijke plaats innemen in een correspondentie. Aan elk ‘authority record’ wordt de volledige AMVC-archiefcollectie gekoppeld. Een archiefcollectie van bijvoorbeeld een schrij-

Figuur 1: Authority record in Agrippa II

ver kan enerzijds bestaan uit het archief van de schrijver en aanverwante archieven en anderzijds uit documentatiemappen en de objectenverzameling die betrekking hebben op de schrijver en die door het AMVC-Letterenhuis aangelegd werden (figuur 1).

Archievenoverzicht: ISAD

Het meest vernieuwende in Agrippa II is de accentverschuiving van een on-linecatalogus naar een gestructureerde archievenbank. In Agrippa II zal wel degelijk aandacht zijn voor de context van de archieven en de archiefstukken. Als kader voor een contextueel opgevat archievenoverzicht biedt de ISAD-richtlijn een goede houvast. ISAD biedt 26 beschrijvingsvelden die een structuur vastleggen voor het archivalistisch beschrijven. Het AMVC-Letterenhuis zal zich wel bezinnen over de relevantie van de 26 beschrijvingsvelden, waarvan er slechts 6 verplicht worden gesteld (figuur 2). Velden die betrekking hebben op de archiefcontext ('omvang', 'data', 'ordering', 'inhoud') zijn bijzonder nuttig en zullen zeker in Agrippa II opgenomen worden. Hoewel het verplichte veld 'archiefvormer' zal worden opgenomen, is het niet altijd evident om dat in te vullen. Er zijn heel wat archiefstukken die zonder archiefcontext in het AMVC-Letterenhuis bewaard worden. Van veel brieven is bijvoorbeeld de geadresseerde en bijgevolg de archiefvormer niet gekend. Al deze brieven blijven, ook met de invoering van ISAD in een archiefvacuüm zweven.

Daarnaast zullen velden die eerder privacygevoelige informatie bevatten ('geschiedenis van het archief' en 'verwerving'), enkel voor intern gebruik voorzien worden.

Figuur 2: ISAD: de 26 beschrijvingselementen

- referentie
- 'titel'
- datering
- beschrijvingsniveau
- omvang
- archiefvormer
- geschiedenis archiefvormer
- geschiedenis van het archief
- verwerving
- bereik en inhoud
- selectie
- aanvullingen
- ordering
- voorwaarden voor raadpleging
- voorwaarden voor reproductie
- taal en schrift
- fysieke kenmerken en technische vereisten toegangen
- bestaan en bewaarplaats originelen
- bestaan en bewaarplaats kopieën
- verwante beschrijvingseenheden
- publicaties
- aantekeningen
- verantwoording
- regels of afspraken
- datering van de beschrijvingen

Velden die niet van toepassing zijn voor het ontsluiten van versnipperde literaire archieven zoals 'selectie' en 'aangroei' kunnen weggelaten worden. Velden zoals 'auteursrecht', 'preservatie- of conservatierapporten' ontbreken in de ISAD-structuur. Deze velden zijn wel degelijk relevant en kunnen alsnog in Agrippa II voorzien worden. Omdat de ISAD-velden doorgaans erg beschrijvend zijn en nog te veel interpretatie toelaten is verfijning nodig. Dat zal gebeuren door onder meer de gebruikte [archief]terminologie te definiëren, de invulling van de beschrijvingsvelden vast te leggen en een transparante handleiding uit te werken.

Ook het ISAD-principe van de hiërarchische samenhang van een archief en de meerniveaubeschrijvingstechniek zal terug te vinden zijn in Agrippa II. Aangezien de oorspronkelijke ordening van (literaire) archieven meestal verbroken is, dringt de recontextualisering van deze archieven zich nu definitief op²². De verschillende archieffragmenten zullen in een archiefschema²³ gegoten worden, dat geïnspireerd is op een internationaal model, de RNA (*Regeln zur Erschliessung von Nachlässen und Autographen*)²⁴. Het is een Duitse richtlijn die ontstaan is uit een samenwerking tussen archieven, bibliotheken en universiteiten en die een oplossing biedt voor het recontextualiseren van de verspreide literaire archieven (figuur 3). RNA stelt dat schrijversarchieven volgens het herkomstbeginsel behandeld worden. Indien dit door archiefverspreiding of door het ontbreken van een archiefsamenhang onmogelijk is, wordt het RNA-model toegepast.

Figuur 3: opbouw RNA-model

Regeln zur Erschliessung von Nachlässen und Autographen (Berlijn, 1997)

- werkdocumenten: manuscripten, recensies
- brieven: aan / van / andere
- persoonlijke documenten
 - privé: getuigschriften, doc. roerende en onroerende goederen, enz.
 - publiek: doc. engagements, verenigingen, politiek
- verzamelingen
 - boeken en recensies m.b.t. werk,
 - knipsels, beeldmateriaal
 - manuscripten bevriende schrijvers, handschriftenverzameling, objecten
- stukken van de familie
- werken over de overledene

Zeer interessant is dat RNA opgebouwd is rond documenttypes, zoals manuscripten, brieven... Deze aanpak sluit nauw aan bij de beschrijvingspraxis in het literaire veld en bij de 'richtlijnen voor de organisatie van het bezit van het Letterenhuis', zoals vastgelegd door Ger Schmook in 1942²⁵. Bovendien biedt RNA onderdak aan de verzamelingen die schrijvers aanlegden. Manuscripten die door bevriende schrijvers ter beoordeling werden opgestuurd

krijgen hun verdiende plaats in een schrijversarchief. De stukken die na de dood door de familie verzameld worden en die veelal betrekking hebben op de dood van de schrijver, worden eveneens aan het schema toegevoegd. Een zeer gelijkend ordeningsmodel maar dan specifiek voor uitgeverijen wordt door IMEC (figuur 4)²⁶ geboden. De archiefstructuur van archieven van tijdschriftredacties, verenigingen, instellingen... wordt verder bekeken.

Figuur 4: opbouw IMEC-archiefschema voor uitgeverijen

- dossiers: economisch en juridisch
- dossiers: editoriaal
- brieven
- gepubliceerde werken
- catalogi
- krantenknipsels
- geluidsopnames
- beeldopnames
- objecten

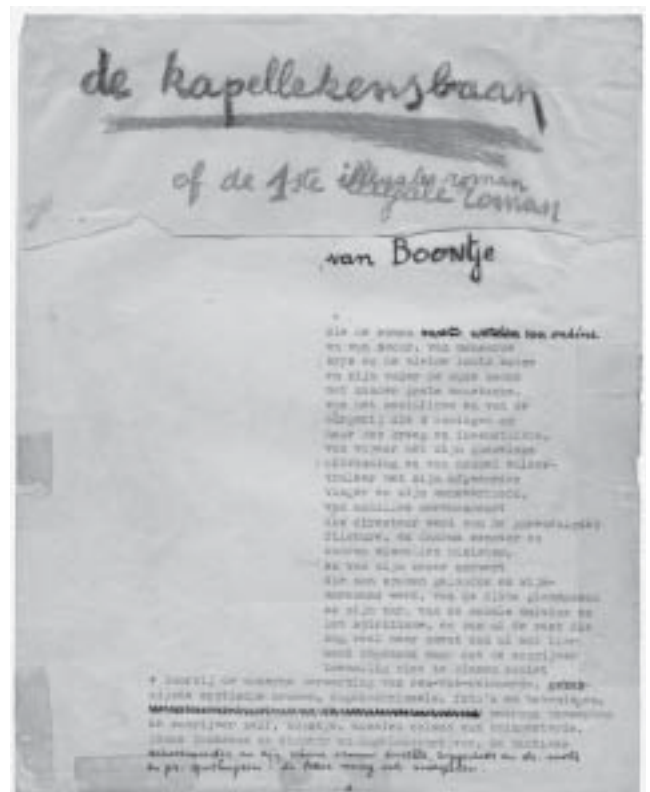
Stukbeschrijvingen: tussen droom en daad

Het *Lexicon Archiefterminologie* definieert ‘ontsluiten’ als “het in toegankelijke staat brengen door het vervaardigen van toegangen en andere hulpmiddelen (d.i. archievenoverzichten, archiefgidsen en broncommentaren)”. Theoretisch zijn archiefstukken in een toegankelijke staat wanneer ze binnen een redelijke tijd gevonden en raadpleegbaar gemaakt kunnen worden. Het lexicon stipt onmiddellijk aan dat dit een relatief begrip is aangezien niet voor alle archiefbestanddelen dezelfde eisen gesteld kunnen worden²⁷.

De Agrippa-mogelijkheden om stukken individueel te beschrijven blijven behouden. Hoewel het stuksgewijs beschrijven menig archivaris doet huiveren, sluit deze aanpak aan bij een breed verankerde traditie in het literaire veld. Niet enkel in het AMVC-Letterenhuis, maar ook in andere Europese projecten worden schrijversarchieven stuksgewijs verwerkt¹⁴. Deze aanpak vloeit ook voort uit de verwachtingen die het doelpubliek koestert. Letterkundigen, editiewetenschappers, maar ook journalisten en schrijvers – het AMVC-publiek bij uitstek – verrichten zeer gericht onderzoek. Biografen en samenstellers van brievenedities hebben nood aan gedetailleerde overzichten van correspondenties. Voor tekstgenetisch onderzoek is het belangrijk te weten welke tekstvarianten bewaard worden¹⁵. Daarnaast speelt mee dat elke brief of manuscript een uniek stuk is met geldwaarde op de vrije markt, waardoor de toekenning van een uniek eigendomsnummer en het stuksgewijs registreren zich opdringen. Tot slot is het evident dat stukken die zonder context in een bewaarplaats terechtkomen, in eerste instantie individueel beschreven worden.

Stilaan groeit ook in het Vlaamse archiefveld de belangstelling voor het ontsluiten van stukken. Wat ben je immers als onderzoeker met foto's en affiches die per strekkende meter worden beschreven? Bovendien is uit de praktijk gebleken dat archiefbeschrijvingen als ‘*ingekomen en minuten van uitgaande brieven, 1945-1975, 31 pakken*’ weinig prikkelend zijn en bijgevolg zelden tot niet worden geraadpleegd²⁸. De vraag welke archiefstukken het waard zijn om individueel beschreven te worden moet wel gesteld worden. Het AMVC-Letterenhuis zal idealerwijze een kosten-batenanalyse maken en selectiecriteria opstellen waarin bepaald wordt welke archieven globaal ontsloten worden, welke archiefstukken in aanmerking komen voor dieptebeschrijvingen en welke archieven/archiefstukken prioritair ontsloten moeten worden.

ISAD daalt met zijn meerniveaubeschrijvingstechniek af tot op het niveau van het archiefstuk/item, maar voorziet geen richtlijnen voor het beschrijven van bijzondere stukken. De archivaris moet teruggrijpen naar relevante nationale handleidingen²⁹. Omdat handleidingen voor het beschrijven van bijzondere (literaire) stukken in Vlaanderen ontbreken, zal gebruikgemaakt worden van buitenlandse normen. De huidige Agrippa-beschrijvingsvelden voor brieven en manuscripten, die nu al conform de Malvine-thesaurus³⁰ zijn, blijven behouden en worden verder verfijnd. Voor het beschrijven van foto's, borstbeelden, gravures, partituren... zullen in Agrippa de passende beschrijvingsvelden voorzien worden.

Titelpagina van het handschrift van *De Kapellekensbaan* van Louis Paul Boon. Verz. AMVC-Letterenhuis.

Agrippa II: het pantheon onder de archieffbanken

Voor de toekomst beschikt het AMVC-Letterenhuis over een alomvattende databank die getuigt van een vooruitstrevend archiefbeleid en -beheer. Agrippa II is een werkinstrument dat ingeschakeld kan worden in de verschillende fasen van de ontsluiting van de AMVC-collectie: van bij de overdracht, de primaire ontsluiting tot de analytische beschrijving van bijzondere stukken.

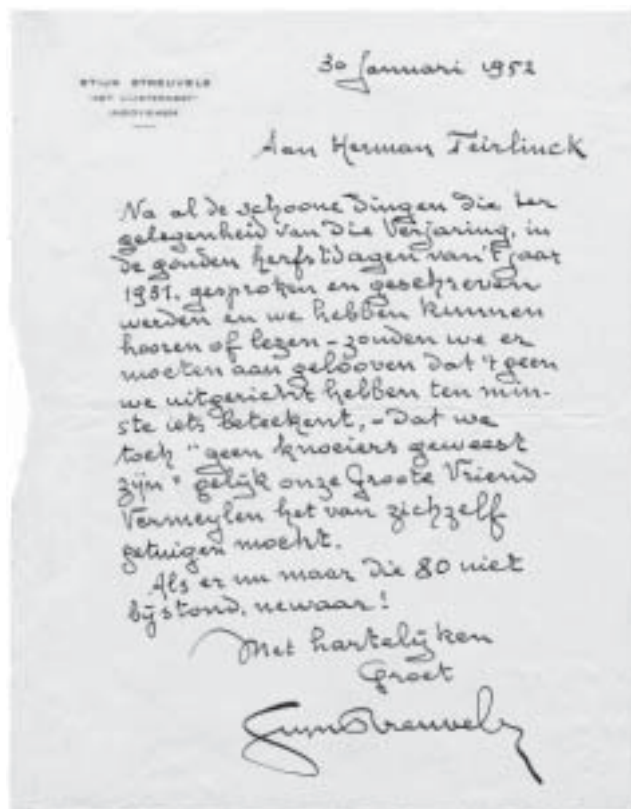
Agrippa II is een gestructureerde databank waarin de internationale archiefrichtlijnen naast de vigerende literaire beschrijvingsnormen geïmplementeerd zijn. Dit betekent concreet dat richtlijnen als ISAAR en ISAD naast bijvoorbeeld een RNA-model en onder andere Malvine-beschrijvingsvelden komen te staan. Die standaarden zijn steeds inwisselbaar. Daarnaast wordt de openheid behouden om 'authority file'-structuren op te zetten die beantwoorden aan andere normen³¹.

Door het implementeren van de hedendaagse internationale archiefrichtlijnen kan de informatie-uitwisseling vlotter verlopen. Dit impliceert dat gegevensuitwisseling met andere (inter)nationale archiefinstellingen, culturele thema-archieven, musea... technisch haalbaar zijn. Er staan momenteel structurele samenwerkingsverbanden op het getouw met onder andere Archiefbank Vlaanderen, Stadsarchief Antwerpen, Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren, het Malvine-project en andere culturele thema-archieven of steunpunten zoals Resonant en VTi. Bovendien zullen deze samenwerkingsverbanden getuigen van openheid en respect voor conventies en tradities binnen de verschillende velden en zal ook de gebruiker niet de klos worden van het verhaal. Per Ottoson stelt terecht dat "our users are not interested in listening to quarrels between archivists, manuscript librarians and museum curators on different standards – and they don't want to spend hours on learning the different standards"³².

Agrippa II biedt de vorse het wezenlijke voordeel dat informatie op een uniforme wijze aangeboden wordt. De vernieuwde archievenbank zal in een transparanter, gebruiksvriendelijk en overzichtelijk kledje gestoken worden en zal zowel zeer algemene als verfijnde zoekacties kunnen verwerken. De gebruiker mag zich ook verwachten aan de mogelijkheid om on line documenten aan te vragen en kan voortaan zijn grieven uiten langs de feedback-module. Dat maakt directe interactie tussen het AMVC-Letterenhuis en de gebruiker mogelijk waardoor het Letterenhuis – indien nodig – kort op de bal kan spelen en zijn strategie kan bijsturen.

Het Anet-team is in het voorjaar van 2005 begonnen met de aanpassing van de 'authority records' aan de ISAAR-richtlijn. In het najaar wordt de tweede ombouwfase aangevat. Dan zullen de ISAD-norm en de RNA-structuur geïmplementeerd worden en zullen de beschrijvingsvelden

voor stukken verder verfijnd worden. Het Anet-team hoopt in de loop van 2006 de archievenbank Agrippa II te kunnen voorstellen. De gevarendriehoek die op de beginpagina van Agrippa te zien is, blijft nog een tijdje present. Agrippa II is immers een dynamisch werkinstrument dat zowel technisch als inhoudelijk voortdurend geëvalueerd, geactualiseerd en aangevuld zal worden. Agrippa II blijft bijgevolg een werk in uitvoering.

Brief van Stijn Streuvels aan Herman Teirlinck, 30-01-1951. Verz. AMVC-Letterenhuis.

Noten

1. Rotthier, Isabel, Agrippa verbouwt: verkennend onderzoek naar de heroriëntering van Agrippa (in het kader van Archiefdecreet 19 juli 2002). - Gent; Antwerpen: KANTL - AMVC-Letterenhuis, 2004. Dit rapport kan besteld worden bij: amvc.letterenhuis@stad.antwerpen.be.
2. Vijftig jaar Archief en Museum voor het Vlaamse cultuurleven. - Antwerpen: publicaties SBA en AMVC 5-6, 1984. - P.11-80; AMVC-Letterenhuis, Fonds Bestuurlijk archief AMVC, dossier 431.4 (1933)/ verslag 23 juli 1945/ Stedelijke bibliotheken van Antwerpen – samengeordend reglement, 1945/ Collegebesluit 17 april 1997/ Collegebesluit 20 maart 2002; AMVC-Letterenhuis, Beleidsnota 2004-2009. Antwerpen, 2003, p. 4.
3. Vijftig jaar Archief en Museum voor het Vlaamse cultuurleven, p. 94-96.
4. Geen enkele overheidsinstantie is verplicht archieven neer te leggen in het AMVC-Letterenhuis. De archiefwet voorziet wel dat 'stukken die bestemd zijn voor hun documentaire of didactische musea niet moeten worden neergelegd in het Rijksarchief': KB 12. dec. 1957

- m.b.t. uitvoering van de Archiefwet van 24 juni 1955, art. 4. § 2.
5. Zie: <http://www.snl.admin.ch/repertoi/alsrep.htm> (2004/08/23).
 6. Dit is een familie van drukkers en uitgevers (van o.a. de Gentlemen's Magazine, 18de-20ste eeuw). Zie: Mc Kitterick, D., *The Historian's view*, in: Dongelmans, B., Leerintveld, A. en Van Der Weel, A., *Digital access to book trade: papers of the 2001 conference in The Hague*. - Leiden: Academic Press, 2002; p. 4-8.
 7. Mc Kitterick, D., op.cit., p. 5.
 8. Den Teuling, A.J.M., *Archiefterminologie voor Nederland en Vlaanderen*. - Den Haag: Stichting Archiefpublicaties, 2003. - Lemma: archief.
 9. AMVC, *Klapper op het bezit*. - Antwerpen, 1955; AMVC, *Klapper op het bezit (tweede uitgave)*. - Antwerpen, 1968; AMVC, *Klapper op het bezit (derde uitgave)*. - Antwerpen, 1973; AMVC, *Klapper op het bezit (vierde uitgave)*. - Antwerpen, 1980.
 10. *50 jaar Archief en Museum voor het Vlaamse cultuurleven*. - Antwerpen: publikaties SBA/AMVC 5/6, 1984. - P. 94-96.
 11. *Hel betreft zowel public users als expert users schrijvers, tijdschriftredacties, maar ook andere literaire archiefcentra, musea*. Lieder, H., Malvine, http://www.malvine.org/malvine/publications/editio_malvine.pdf, p.2-3.
 12. Michiels, I., *Familieportret in het Frans*, in: *Zuurvrij: berichtenblad uit het AMVC-Letterenhuis*, (juni) 2003; p. 62.
 13. *Hel is wachten op de Nederlandse vertaling van de ISAAR-terminologie, daarom gebruiken we de Engelse termen (authority control, authority data, authority record, authority file)*. zie: ISAD(G): *Algemene Internationale Norm voor Archivistisch Beschrijven*. - Antwerpen; Leuven; Amsterdam: Archiefschool-VVBAD, 2004; p. 23.
 14. Zie o.a. www.malvine.org.
 15. *Studiedagen rond het fenomeen 'brieven': o.a. 'Brieven als bron'*. - Amsterdam: sectie moderne kunst van de Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis, 12 maart 2004; 'Bron van inspiratie' - Gent: Kanll, 12 mei 2004. - 'Manuscript - genese'. - Leuven: KUL-CTB, 22 april 2004.
 16. Thielemans, S., *De archivaris als cultuurmanager: een Gentse bijdrage*, in: *Bibliotheek & archiefgids*, (2002) 3: p. 11.
 17. ISAD(G): *General International Standard Archival Description. Adopted by the Committee on Descriptive Standards, Stockholm, Sweden, 19-22 september 1999 (2de editie)*. - International Council of archives, 2000.
ISAD(G): *Algemene Internationale Norm voor Archivistisch Beschrijven*. - Antwerpen; Leuven; Amsterdam: Archiefschool - VVBAD, 2004.
 18. ISAAR(CPF) *International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families (2de editie)*. - International Council of archives, 2004.
 19. Mc Kitterick, D., op.cit., p. 5; Sluyck, J., *Veertig meter Manteau*, in: *Zuurvrij: berichtenblad uit het AMVC-Letterenhuis*, (dec.) 2001; p. 14; Sluyck, J., *Manteau ontsloten*, in: *Zuurvrij: berichtenblad uit het AMVC-Letterenhuis*, (dec) 2003; p. 82-85; Tsjoen, Y., *Inleiding tot klassieken*, in: *Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 2005. - Ter perse.
 20. Mc Kitterick, D., op.cit., p. 6.
 21. *Hel symposium 'Opnieuw Beschrijven' (Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, 16 juni 2004) werd afgerond met de conclusie dat een doordachte opbouw en uitwisseling van authority lists, de basis en garantie is voor uitwisselbaarheid van informatie over personen, bedrijven, instellingen, enz: Pitti schetst de problemen die zich kunnen voordoen bij een gebrek aan overleg*. Pitti, D.V., *Advanced Technology and the history of the book*, in: Dongelmans, B., Leerintveld, A. en Van Der Weel, A., *Digital Access to book trade: papers of the 2001 conference in The Hague*. - Leiden: Academic Press, 2002; p. 15-17.
 22. Thomassen, T., Looper, B. en Kloosterman, J. (red.), *Toegang: ontwikkelingen in de ontsluiting van archieven*. -s Gravenhage: Stichting Archiefpublicaties, 2001; p. 34.
 23. *De Vlaamse archiefschema's zijn minder gebruiksvriendelijk. Voorbeelden: Coppens, H., De ontsluiting van archieven*. - Brussel: ARA, 1997; p.475 en De Houwer, V., *Krabbel voor het glas in lood: ordenen en beschrijven van architectuur- en atelierarchieven*, in: *Bibliotheek & archiefgids*, (2002) 2; p. 5.
 24. *Regeln zur Erschliessung von Nachlässen und Autographen (RNA)*. Deutsche Forschungsgemeinschaft. *Unterausschluss für Nachlasserschliessung*. - Berlin: Deutsches Bibliotekinstitut, 1997.
Een nalatenschap: alle stukken die bij een overlijden achterblijven (echter Nachlass) of die na de dood samengebracht worden (ange-rechter Nachlass).
 25. Schmook, Ger, *Museum van de Vlaamsche Letterkunde te Antwerpen: schema van zijn inrichting*. - Antwerpen: De Sikkel, 1942.
 26. *Institut Mémoires de l'Édition Contemporaine*. Zie: <http://www.imec-archives.com/imec/>.
 27. Den Teuling, A.J.M., op.cit. - Lemma: ontsluiten.
 28. Van Schie, H., *ISAD(G): een praktijkvoorbeeld (lezing)*. Symposium 'Opnieuw Beschrijven'. - Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, 16 juni 2004.
 29. *In tegenstelling tot ISAD(G) biedt RAD wel richtlijnen voor stukbeschrijvingen als foto's, kaarten, geluidsbronnen, enz*. Zie: http://www.schistory.org/getty/6_1.html (2004/09/23).
 30. <http://www.malvine.org:8100/metasearch/thesaurus> (2004/09/13).
 31. Corthouts, J., *Bouwstenen voor de nieuwe Agrippa: studiedag 'van databank naar archiefbank: de nieuwe Agrippa'*. - Antwerpen: AMVC-Letterenhuis, 8 juni 2005.
 32. Ottoson, P., *Biographical authority file information in archives (paper nov. 2000)*. Zie: http://www.ra.se/nad/auktor/demo/biog_archives.html (2004/08/04).

SAMENVATTING

In 1996 lanceerde het AMVC-Letterenhuis de databank Agrippa. Die bood een directe oplossing voor het ontsluiten van het literaire erfgoed. Met de erkenning van het AMVC-Letterenhuis als dé literaire archiefinstelling in Vlaanderen (archiefdecreet 19 juli 2002) moest de opzet van Agrippa herbekeken worden. In het rapport 'Agrippa verbouwt' wordt gezocht hoe de traditionele archivaliek verzoend kan worden met de beschrijvingspraxis van het (inter)nationale literaire erfgoedveld. Het resultaat is Agrippa II, een gestructureerde databank waarin de internationale archiefrichtlijnen (ISAAR en ISAD) naast de vigerende literaire beschrijvingsnormen (RNA en Malvine) geïmplementeerd worden. Het Anet-team zorgt voor de ombouw van Agrippa en zal in de loop van 2006 de archievenbank Agrippa II kunnen voorstellen.

ABSTRACT

In 1996, the AMVC-Letterenhuis launched its database Agrippa. This offered an immediate solution to the opening up of literary heritage. When the AMVC-Letterenhuis became the solely recognized literary Archival Institution of Flanders (Archival Decree July 19, 2002), the set-up of Agrippa had to be re-examined. The report 'Agrippa verbouwt' ('Agrippa remodelling') examined how traditional archival practice can be reconciled with the descriptive practice within the field of (inter)national literary heritage. The result of this is Agrippa II, a structured database in which the international archival guidelines (ISAAR and ISAD) are implemented together with the current literary descriptive norms (RNA and Malvine). The Anet-team is presently redesigning Agrippa and will present the Archival Database Agrippa II in the course of 2006.